स्वरोजगार सन्देश

वर्ष २ । २०८३ बैशाख । अङ्क ५

उद्यमी बन्ने ईच्छाको उपाय

होटल व्यवसायले बदलिएको

“हमारदिगो” अर्थात्

“हाम्रो दिगो !”

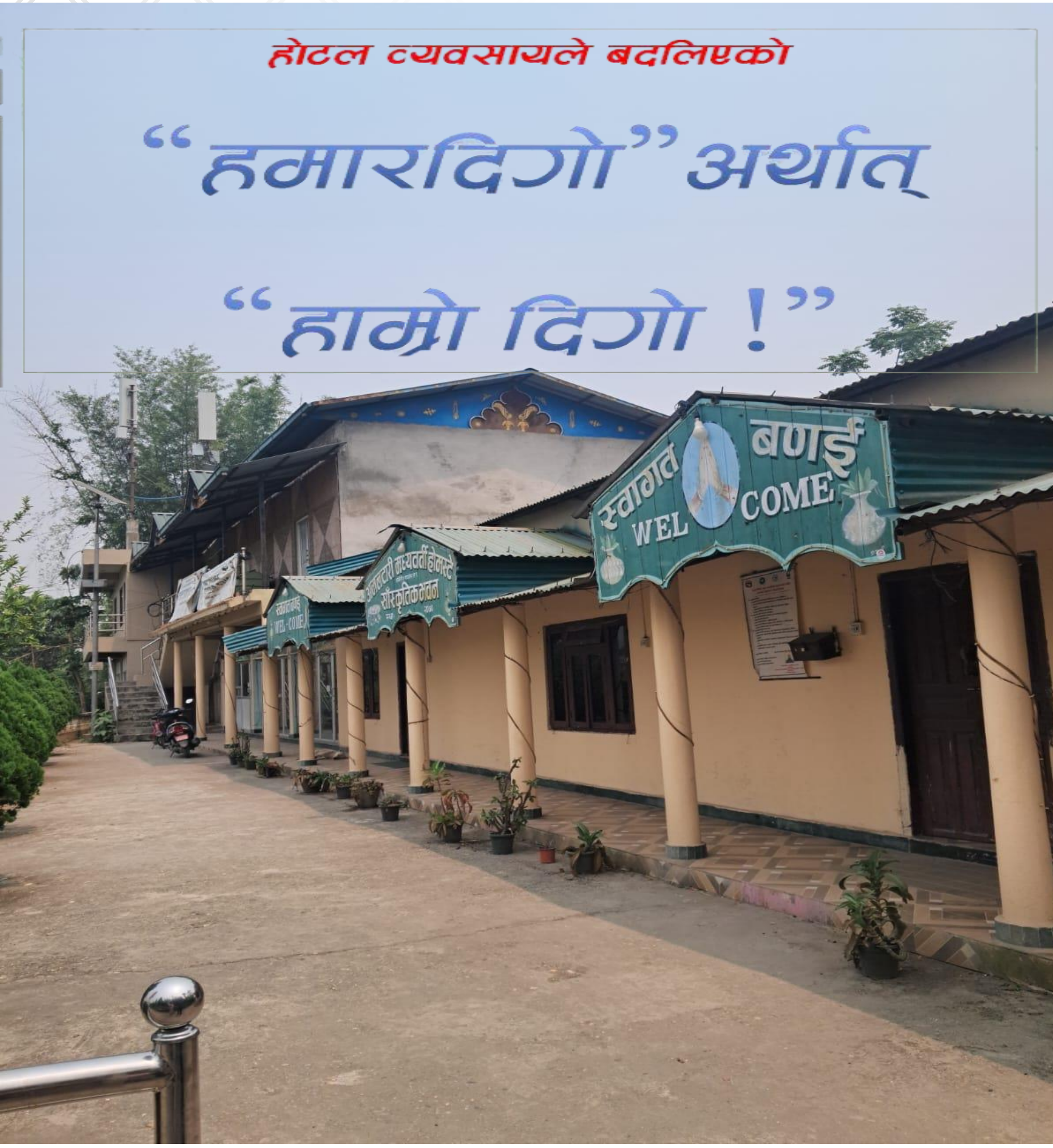

स्वरोजगार सन्देशको लागि....

संरक्षक
माननीय सस्मित पोखरेल
मन्त्री- शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि एवम् युवा तथा खेलकुद

सल्लाहकार
अनिल राज पौडेल
कार्यकारी उपाध्यक्ष

प्रधान सम्पादक
सुदीप सिल्वाल
शाखा प्रमुख, प्रशासन तथा सूचना प्रविधि

कार्यकारी सम्पादक
धीरज अधिकारी
सूचना सहायक

प्रकाशक
युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष
कोपुण्डोल, ललितपुर ।
फोन ०१ ४१०२७८२/८८
ईमेल: info@ysef.gov.np
www.ysef.gov.np

सफलताको कथा

होटल व्यवसायले बदलिएको “हमार दिगो” अर्थात् “हाम्रो दिगो !”

हमार दिगो गाउँपर्यटन सहकारीसंस्था लि.अन्तर्गत आबद्ध सदस्यहरूले ग्रामीण पर्यटन र साना उद्यममार्फत् स्थानीय अर्थतन्त्रमा उल्लेखनीय परिवर्तन ल्याईरहेका छन् । विशेषगरी होटल तथा खानपान व्यवसायमा संलग्न सदस्यहरूले सीमित स्रोत, आर्थिक अभाव र ग्रामीण चुनौती बीच पनि मेहनत, आत्मविश्वास र युवा स्वरोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत सहकारीको सहयोगबाट उदाहरणीय सफलता हासिल गरेका छन् । डेगनारायण महतो, मीनबहादुर महतो र याममाया वोटेजस्ता सदस्यहरूको सङ्घर्ष र सफलताको कथा अहिले अमलटारी क्षेत्रमा प्रेरणाको स्रोत बन्नपुगेको छ ।

युवा स्वरोजगार कार्यक्रमको प्रभाव

पर्यटनसँग जोडिएको गाउँको सम्भावना

नयाँसंविधान जारीसँगै नवलपरासी जिल्लाको पूर्ववतक्षेत्रलाई नवलपुर बनाईयो । नवलपुरको सदरमुकाम कावासोती नगरपालिकाबाट करीब १९ किलोमीटर दक्षिणमा अवस्थित थारू समुदायको बाहुल्य रहेको अमलटारीक्षेत्र प्राकृतिक

सौन्दर्य, थारू संस्कृति, सामुदायिक वन, होमस्टे र नारायणी नदीको कारण पर्यटनका दृष्टिले महत्वपूर्ण बन्न गएको छ । चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जनजिकै रहेको यो क्षेत्र पछिल्लावर्षहरूमा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको आकर्षणकेन्द्र बन्न थालेको थियो । तर स्थानीय बासिन्दामा पर्यटनलाई आय-आर्जनसँग जोड्ने पर्याप्त सीप, पुँजी र अवसर भने सीमित थियो ।

यही परिस्थितिमा हमारदिगो गाउँपर्यटन सहकारीसंस्था लि.ले स्थानीय युवाहरू र विपन्नपरिवारलाई स्वरोजगारतर्फ उन्मुख गराउने उद्देश्यले युवा स्वरोजगार कोषसँग सहकार्य गरी सहुलियतपूर्ण ऋण लगानी कार्यक्रम शुरू गर्‍यो । विशेषगरी महिलाहरू, जनजाति समुदाय र ग्रामीण बेरोजगारलाई प्राथमिकतामा राखेर सञ्चालन गरिएको कार्यक्रमले धेरै परिवारको जीवनमा परिवर्तन महशुस हुनथालेको छ ।

विदेशबाट विदामा आएको थिएँ, यहीँ पैसा पाएपछि अवकाश लिएँ- डेगनारायण महतो

हमार दिगो गाउँपर्यटन सहकारीसंस्था लि.

नवलपुरको कावासोती वडा नम्बर १५ मा अवस्थित हमारदिगो गाउँपर्यटन सहकारीसंस्था २०७१ साल आषाढ ११ गते सहकारी डिभिजन कार्यालय नवलपरासीमा दर्ता भई सञ्चालन हुँदै आएको छ । संस्थाले यस क्षेत्रको आर्थिक सामाजिक उन्नति वन र वन्यजन्तुको साथै (जैविक विविधताको संरक्षण र गाउँको समग्र दिगो विकासमा समावेश हुने हेतुले समावेशी ढङ्गबाट स्थानीय समुदायहरू थारु, बोटे, माझी, मुसहर आदिलाई समेटेर साझेदारी उद्यमीमा तल्लीन छ ।

संस्थामा ४२ जना संस्थापक शेयरसदस्य रहेकोमा हाल २ शय ९२ महिला र २ शय ४४ पुरुष गरी कूल ५ शय ४२ जना शेयरसदस्य रहेका छन् । त्यस्तै ६ वटा संस्थापक शेयर रहेको छ । ४२ जनाबाट जनही रू. ५ हजारका दर जम्मा २ लाख १० हजारबाट शुरू भएको संस्थामा हाल शेयरपुँजी २७ लाख ३३ हजार रहेको छ ।

संस्थाको जगेडापुँजी नै १ करोड १६ लाख ८ हजार ७ शय ६१ रूपैयाँ रहेको छ । त्यस्तै सदस्यहरूलाई सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले रू. ७६ लाख ९६ हजार ७ शय ४३ घुम्तीकोषको स्थापना गरेको छ । संस्थाले हाल सदस्यहरूबाट बचत तथा ऋण नीतिअनरूप फजुलखर्चलाई कटौती गर्दै मासिक, दैनिक, ऐच्छिक, बाल र होमस्टे बचतसमेत सञ्चालन गरेको छ । हाल मासिकलाई ८. बाललाई १० र दैनिक एवम् ऐच्छिक बचतलाई ६ प्रतिशतका दरले ब्याज प्रदान गर्दैआएको छ । सङ्कलितबचतलाई सदस्यहरूमा आय-आजनमूलक तथा दिगो जीविकोपार्जनका लागि कृषि, पर्यटन, व्यपार-व्यवसाय र सीपमूलकक्षेत्रमा लगानी गर्दै आएको छ । हाल बिनाधितो सदस्यको व्यवसायिक योजना हेरी १ लाख ५० हजारदेखि २ लाखसम्म ऋण प्रवाह गर्दै आएको छ । यसक्षेत्रकै आर्थिक तथा पर्यटकीयविकासको मुख्य मेरुदण्डको रूपमा रहेको हमारदिगो गाउँपर्यटन सहकारीसंस्था लि.मा आ. व. २०८०/८१ मा पूर्णरूपमा २ शय १२ घरधनीलाई समेटिएको छ । जसमा थारू, वोटे र मुसहरका समुदाय छन् ।

सामाजिक गतिविधिसँगै वन र वन्यजन्तुको संरक्षण गर्ने कार्यमा अग्रसर हुँदै आएको यस संस्थाले आफ्ना सदस्यहरूको लागि युवा स्वरोजगार कार्यक्रममार्फत् एकघर- एकरोजगारीको योजनाअघि सारेको छ । हाल संस्थामा अध्यक्षको रूपमा नरबहादुर महतो र व्यवस्थापकको रूपमा धनमाया महतो हुनुहुन्छ ।

डेगनारायण महतो सामान्य कृषक परिवारमा जन्मिएका व्यक्ति हुन् । उनको परिवारको मुख्य आम्दानी खेतीपाती र ज्यालामजदुरीमा निर्भर थियो । वर्षभरि मेहनत गर्दा पनि परिवारको खर्च धान्न मुस्किल पर्थ्यो । गाउँमा जीविकोपार्जन गर्ने भरपर्दो उपाय नदेखेपछि उनी वैदेशिक रोजगारीको लागि ८ वर्ष विभिन्न खाडी मुलुकहरू चहारे ।

एकपटक विदाको बेला गाउँमा आउँदा हमारदिगो गाउँपर्यटन सहकारीसंस्थाले युवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने भनी सम्झौता गरिसकेको र निकटदिनमा सस्तोदरमा ऋण पाउने कुरा सुने । त्यसपछि उनले विदा केही समयको लागि भनेर विदेशबाट घर फर्किंदा लिएको विदालाई अवकाशमा परिणत गरे । अर्थात् उनले विदेश पुनः नफर्किने र गाउँमै स्वरोजगार बन्ने निधो गरे । खाडीको चर्को गर्मीमा बगाएको पसिना अब गाउँमै बगाउने अठोटका साथ उनले स्वरोगार कार्यक्रमअन्तर्गत हमारदिगो गाउँपर्यटन सहकारीसंस्थाबाट २ लाख रूपैयाँ ऋण लिई होमस्टे शुरुवात गर्ने निधो गरे । तर सहकारीसंस्थामा पैसा निकासा हुन बाँकी नै थियो ।

विस्तारै गाउँमा पर्यटक आउन थालेपछि उनले सानो चिया–नास्तापसल तत्कालै सञ्चालन गर्ने सोच बनाए । तर पर्याप्त पुँजीको अभावका कारण योजना कार्यान्वयन हुन सकेको थिएन ।

दुई महिनापछि भने सहकारीसंस्थाबाट उनले दुई लाख रूपैयाँ ऋण पाए । उक्त रकमबाट उनले गाउँमै सानो होटल तथा खाजा घर शुरू गरे । शुरूमा स्थानीय परिकार- ढिँडो, माछा, घोंगी, थारूखाना र घरेलुखाजा तयार गरेर पर्यटकलाई सेवा दिन थाले । उनको व्यवहार, सफाइ र स्थानीयस्वादका कारण होटल छोटो समयमै चर्चित बन्यो ।

डेगनारायण भन्छन्, “पहिले दैनिक खर्च चलाउन पनि समस्या थियो । अहिले आफ्नै व्यवसाय छ । घरखर्च चलाउन सजिलो भएको छ, छोराछोरीलाई बोर्डिङस्कूलमा पढाउन सकेको छु ।”

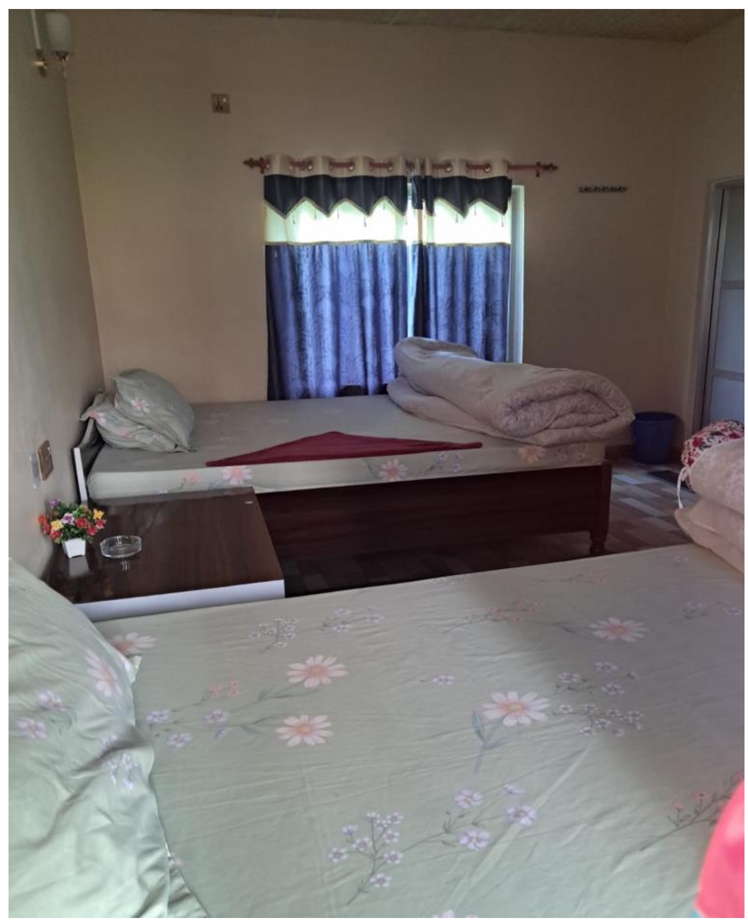

अहिले उनको होटलमा परिवारका सदस्यसहित थप एक जनाले रोजगारी पाएका छन् । गाउँमा आउने पर्यटकका लागि उनको होटल भरपर्दो गन्तव्य बनेको छ । उनले स्थानीय किसानबाट तरकारी, दूध, माछा र अन्य खाद्य सामग्री खरिद गर्ने भएकाले गाउँको अर्थतन्त्रमा पनि सकारात्मक प्रभाव परेको छ ।

उनले ४ वटा कोठाको सुत्ने कोठा पनि बनाएका छन् । जहाँ वातानुकूलित व्यवस्थाले पर्यटकलाई आकर्षण गरेको छ ।

मीनबहादुर महतोको उद्यमशीलयात्रा

मीनबहादुर महतो पनि आर्थिक अभावसँग जुधिरहेका व्यक्ति थिए । वैदेशिक रोजगारी जाने सोच बनाएका उनले अन्ततः आफ्नै गाउँमा केही गर्ने निर्णय गरे । सहकारीबाट प्राप्त ऋण सहयोगपछि उनले सानो होटल व्यवसाय शुरू गरे ।

उनले होटललाई केवल खानपान केन्द्रमात्र नभई पर्यटकलाई स्थानीय संस्कृति चिनाउने थलोको रूपमा विकास गरे । होटलमा थारूसंस्कृतिसँग सम्बन्धित सजावट, स्थानीय परिकार र ग्रामीण आतिथ्यलाई प्राथमिकता दिए । यसले गर्दा पर्यटकहरू आकर्षित हुन थाले ।

शुरूवाती दिनमा ग्राहक कम थिए । कतिपय दिन होटलमा खर्च उठाउन पनि गाह्रोपर्थ्यो । तर उनले धैर्य छोडेनन् । सामाजिकसञ्जालमार्फत प्रचारप्रसार गर्न थाले, स्थानीय पर्यटन समूहसँग सहकार्य गरे र सेवा गुणस्तर सुधार गर्दै लगे ।

आज मीनबहादुरको होटलले राम्रो आम्दानी गरिरहेको छ । उनले व्यवसायबाट कमाएको रकमले घर मर्मत गरेका छन्, बालबच्चाको शिक्षामा लगानी गरेका छन् र भविष्यमा एकैपटक ५० जनासम्मलाई राख्नसक्ने होमस्टे सञ्चालन गर्ने योजना बनाईरहेका छन् ।

उनका अनुसार, “सहकारीले ऋणमात्र दिएन, आत्मविश्वास पनि दियो । यदि त्यो सहयोग नपाएको भए म अहिले वैदेशिक रोजगारीमा हुन्थेँ होला ।”

याममाया वोटको आत्मनिर्भरता

याममाया वोटेको कथा ग्रामीण महिलाको सङ्घर्ष र आत्मनिर्भरताको प्रेरणादायी उदाहरण हो । आर्थिक अवस्था कमजोर भएकाले परिवार चलाउन निकै कठिन थियो । महिलाले व्यवसाय गर्न सक्दैनन् भन्ने सामाजिकसोंच पनि गाउँमा विद्यमान थियो ।

तर याममायाले हार मानिनन् । सहकारीसंस्थाबाट ऋण पाएपछि उनले घरनजिकै सानो होटल सञ्चालन शुरू गरिन् । शुरूमा चिया, नास्ता र स्थानीयखाना बेच्ने कामबाट व्यवसायअघि बढ्यो । उनले विशेषगरी महिलामैत्री वातावरण, सफा खाना र घरेलुस्वादलाई प्राथमिकता दिइन् ।

बिस्तारै उनको होटल स्थानीय तथा पर्यटक दुबैका लागि लोकप्रिय बन्न थाल्यो । अहिले उनी आत्मनिर्भरमात्र नभई गाउँका अन्य महिलालाई पनि उद्यम गर्न प्रेरित गरिरहेकी छन् ।

याममाया भन्छिन्, “पहिले अरूसँग पैसा माग्नुपर्थ्यो । अहिले आफ्नै कमाइ छ । समाजमा सम्मान बढेको छ ।”

उनको सफलताले गाउँका अन्य महिलामा पनि आत्मविश्वास बढाएको छ । अहिले धैरै महिलाहरू सहकारीमार्फत् सानाव्यवसाय शुरू गर्न उत्साहित भएका छन् ।

सहकारीको भूमिकाले ल्याएको परिवर्तन

हमारदिगो गाउँपर्यटन सहकारीसंस्था लिमिटेडले केवल ऋण प्रवाह गर्ने काममात्र गरेन । संस्थाले सदस्यहरूलाई व्यवसाय सञ्चालन, बचत, वित्तीय अनुशासन र पर्यटनसम्बन्धी चेतना विकासमा समेत सहयोग गर्‍यो ।

सहकारीका पदाधिकारीहरूले सदस्यहरूलाई नियमित रूपमा भेटघाट, अनुगमन र परामर्श प्रदान गर्दै आएका छन् । ऋणको सदुपयोग भएको छ वा छैन भन्ने निगरानीले व्यवसायलाई दिगो बनाउन सहयोग पुगेको छ ।

संस्थाको प्रयासका कारण:

- गाउँमा स्वरोजगार बढेको छ,
- वैदेशिक रोजगारीप्रतिको निर्भरता घटेको छ,
- महिलाको आर्थिक सहभागिता बढेको छ,
- स्थानीय उत्पादनको बजार विस्तार भएको छ,
- पर्यटनसँग सम्बन्धित आर्थिक गतिविधि वृद्धि भएको छ ।

ग्रामीण पर्यटनमा स्थानीय होटलको योगदान

अमलटारीक्षेत्रमा सञ्चालन भएका यस्ता सानाहोटलहरूले ग्रामीण पर्यटन प्रवर्द्धनमा महत्वपूर्ण भूमिका खेलेका छन् । पर्यटकहरूले स्थानीय खाना, संस्कृति र गाउँको जीवनशैली अनुभव गर्न पाउने भएकाले उनीहरूको बसाइ लम्बिन थालेको छ ।

यसले स्थानीय यातायात, कृषि, माछापालन, हस्तकला र अन्य साना व्यवसायलाई समेत फाइदा पुगेको छ । होटल व्यवसायीहरूले स्थानीय स्तरमै खाद्यान्न खरिद गर्ने भएकाले गाउँको आर्थिकचक्र बलियो बन्दै गएको छ ।

विशेषगरी थारूसमुदायको परम्परागत खानाले पर्यटक आकर्षित गरिरहेको छ । स्थानीय परिकारलाई व्यवसायसँग जोडेर सांस्कृतिक पहिचान संरक्षणमा समेत योगदान पुगेको छ ।

चुनौतीहरू पनि कम छैनन्

यद्यपि सफलता हासिल भएपनि होटल व्यवसायीहरूले विभिन्न चुनौती सामना गरिरहेका छन् । सडक पूर्वाधार, नियमित पर्यटक आगमन, व्यवसायिक तालिमको अभाव र बजार व्यवस्थापन अझै चुनौतीका रूपमा रहेका छन् ।

पर्यटन मौसममा व्यवसाय राम्रो हुने भएपनि अन्य समयमा आम्दानी घट्ने समस्या छ । कतिपय अवस्थामा प्राकृतिक विपद्, आर्थिकमन्दी वा महामारीजस्ता कारणले व्यवसाय प्रभावित हुने गरेको छ ।

तर सहकारी र स्थानीय समुदायको सहयोगले उनीहरूले चुनौती सामना गर्दै अघि बढिरहेका छन् ।

भविष्यप्रतिको आशा

डेगनारायण महतो, मीनबहादुर महतो र याममाया वोटेजस्ता उद्यमीहरूको सपना अब अझ ठूलो भएको छ । उनीहरू होटललाई आधुनिक बनाउने, होमस्टे विस्तार गर्ने र

पर्यटकलाई गुणस्तरीयसेवा दिने योजनामा छन् ।

स्थानीय सरकार, सहकारीसंस्था र पर्यटनसँग सम्बन्धित निकायबाट थप सहयोगप्राप्त भए अमलटारीक्षेत्र ग्रामीण पर्यटनको उत्कृष्ट गन्तव्य बन्नसक्ने विश्वास उनीहरूको छ ।

"दोस्रो सौरहा"को बाटोमा....

हमारदिगो गाउँपर्यटन सहकारीसंस्था लिमिटेडअन्तर्गतका होटल व्यवसायीहरूको सफलता केवल व्यक्तिगत उपलब्धिमात्र होईन, ग्रामीण अर्थतन्त्र परिवर्तनको उदाहरण पनि हो । सीमितस्रोत र कठिन परिस्थितिबीच पनि मेहनत, सहकार्य र आत्मविश्वासले सफलता हासिल गर्न सकिन्छ भन्ने सन्देश उनीहरूले दिएका छन् ।

अमलटारीमा फष्टाउँदो पर्यटनले यसलाई दोस्रोसौरहाको विम्व बोकेको छ । सौरहाको विकल्पमा विकसित हुँदै गएको अमलटारीक्षेत्र जङ्गलसफारी तथा होटल एवम् थारू संस्कृतिले दोस्रोसौरहाको उपनाम पाउनथालेको छ ।

डेगनारायण महतो, मीनबहादुर महतो र याममाया वोटेको कथा आज ग्रामीण उद्यमशीलता, महिला सशक्तीकरण र सहकारी अभियानको प्रेरणादायी नमूना बनेको छ । उनीहरूको यात्राले देखाएको छ- यदि सही अवसर, सहकार्य र लगनशीलता मिले ग्रामीण गाउँहरू पनि आर्थिक समृद्धिको केन्द्र बन्न सक्छन् ।

युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोषको लगानीबाट बदलिएको जीवन

नेपालमा बेरोजगारी, गरीबी र वैदेशिक रोजगारीप्रतिको बढ्दो आकर्षण लामो समयदेखि चुनौतीका रूपमा रहँदै आएको छ । विशेषगरी ग्रामीणक्षेत्रमा बसोबास गर्ने युवाहरू, महिलाहरू तथा विपन्नसमुदायका मानिसहरूलाई आर्थिक अवसरको अभावले आफ्नो गाउँघर छाड्न बाध्य बनाईरहेको थियो । यस्ता समस्यालाई समाधान गर्दै युवालाई स्वदेशमै स्वरोजगारतर्फ आकर्षित गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकारले विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ । त्यसमध्ये युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष

महत्वपूर्ण कार्यक्रमका रूपमा स्थापित भएको छ ।

यस कोषमार्फत् सहकारीसंस्था तथा समूहहरूलाई सहुलियतपूर्ण ऋण उपलब्ध गराइँदै आएको छ, जसले ग्रामीणक्षेत्रमा सानाव्यवसाय सञ्चालन गर्न चाहने व्यक्तिहरूलाई ठूलोराहत दिएको छ । विशेषगरी कृषि, पशुपालन, होटल व्यवसाय, सानाउद्योग, सेवाक्षेत्र तथा घरेलु उद्यममा लगानी भएर हजारौँ मानिसको जीवनमा सकारात्मक परिवर्तन आएको छ ।

नवलपुरको कावासोती नगरपालिका- १५ अमलटारीमा रहेको हमारदिगो गाउँपर्यटन सहकारीसंस्था लि.मार्फत् सञ्चालन गरिएको स्वरोजगारकार्यक्रम यसको एक सफल उदाहरण हो । यहाँका धेरै स्थानीयबासिन्दाले कोषबाट प्राप्त लगानीलाई व्यवसायमा प्रयोग गरी आत्मनिर्भर जीवनतर्फ यात्रा गरेका छन् ।

बेरोजगारीबाट आत्मनिर्भरतासम्म

अमलटारीक्षेत्रका धेरै परिवार परम्परागत खेतीपाती र ज्यालामजदुरीमा निर्भर थिए । दैनिक कमाइले परिवार धान्न कठिन हुने अवस्था थियो । युवाहरू रोजगारीको खोजीमा शहर वा विदेश जान बाध्य हुन्थे । महिलाहरू घरधन्दामै सीमित थिए । आर्थिक अभावका कारण बालबालिकाको शिक्षा, स्वास्थ्य र जीवनस्तरमा समेत असर परेको थियो ।

यही अवस्थामा सहकारीमार्फत् युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोषको ऋण सुविधा गाउँमा पुगेपछि धेरै मानिसले आफ्नै गाउँमा व्यवसाय शुरू गर्ने अवसर पाए । कसैले होटल व्यवसाय थाले, कसैले भैंसीपालन, कसैले मासुपसल त कसैले सानो सेवा व्यवसाय सञ्चालन गरे ।

यस कार्यक्रमले "रोजगारी खोज्ने" मानिसलाई "रोजगारी सिर्जना गर्ने" व्यक्तिमा रूपान्तरण गरिदियो ।

सानो लगानीले ठूलो परिवर्तन

कोषबाट प्राप्त दुई लाख रूपैयाँ जति ऋण रकम कतिपयका लागि सामान्य लाग्न सक्छ, तर ग्रामीणक्षेत्रमा यही रकमले धेरै परिवारको जीवन बदलिएको छ ।

पहिले दैनिकखर्च धान्न समस्या भोगिरहेका परिवार अहिले नियमित आम्दानी गर्न सक्षम भएका छन् । व्यवसायबाट आएको आम्दानीले घरखर्च, शिक्षा, स्वास्थ्य, बचत र सामाजिकप्रतिष्ठामा समेत सुधार ल्याएको छ ।

अहिले धेरै व्यवसायीहरूले:

- **आफ्ना छोराछोरीलाई राम्रो विद्यालयमा पढाउन सकेका छन्,**
- **घर मर्मत तथा विस्तार गरेका छन्,**
- **कृषि तथा पशुपालनमा थप लगानी गरेका छन्,**
- **बचत गर्ने बानी विकास गरेका छन्,**
- **र भविष्यका लागि योजना बनाउन थालेका छन् ।**

होटल व्यवसायले दिएको नयाँ अवसर

अमलटारीक्षेत्र पर्यटनका दृष्टिले महत्वपूर्ण क्षेत्र मानिन्छ । चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जनजिक रहेको यो क्षेत्रमा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको आगमन बढ्दै गएको छ । यही सम्भावनालाई मध्यनजर गर्दै कतिपय युवाले होटल तथा खानपान व्यवसाय शुरू गरेका छन् ।

स्थानीय परिकार, ग्रामीण वातावरण र आत्मीय आतिथ्यका कारण उनीहरूको व्यवसाय विस्तार हुन थाल्यो । पहिले बेरोजगार रहेका युवाहरू अहिले सफल उद्यमी बनेका छन् ।

होटल व्यवसायले केवल व्यवसायीलाई मात्र होइन, स्थानीय किसानलाई पनि फाइदा पुऱ्याएको छ । होटलहरूले गाउँकै तरकारी, दूध, माछा, कुखुरा तथा अन्य खाद्य सामग्री खरिद गर्ने भएकाले स्थानीय उत्पादनले बजार पाएको छ ।

यसरी एउटा सानो होटलले गाउँको अर्थतन्त्रलाई समेत चलायमान बनाएको छ ।

महिलामा आएको आत्मविश्वास

स्वरोजगार कार्यक्रमको अर्को महत्वपूर्ण उपलब्धि भनेको महिलामा आएको आत्मविश्वास हो । ग्रामीणक्षेत्रमा महिलाहरू प्रायः आर्थिक निर्णय प्रक्रियाबाट टाढा रहने गर्थे । तर सहकारीमार्फत् ऋण पाएपछि धेरै महिलाले आफ्नै व्यवसाय शुरू गरेका छन् ।

भैंसीपालन, चिया–नास्ता पसल, होटल, किराना पसलजस्ता व्यवसायमा महिलाको सक्रिय सहभागिता बढेको छ । अहिले उनीहरू आफ्नै कमाइ गर्न सक्षम भएका छन् ।

आर्थिक रूपमा आत्मनिर्भर भएपछि महिलाको पारिवारिक तथा सामाजिकसम्मान पनि बढेको छ । उनीहरू अब केवल घरधन्दा गर्ने व्यक्ति नभई परिवारको आर्थिकआधार बनेका छन् ।

कतिपय महिलाले त अन्य महिलालाई पनि व्यवसाय गर्न प्रेरित गरिरहेका छन् । यसले ग्रामीण समाजमा सकारात्मक सामाजिक परिवर्तन ल्याएको छ ।

वैदेशिक रोजगारीको विकल्प

नेपालका धेरै युवाहरू बेरोजगारीका कारण विदेश जान बाध्य छन् । तर स्वरोजगार कार्यक्रमले गाउँमै आयआर्जनको अवसर सिर्जना गरेपछि केही युवाले विदेश जाने योजना त्यागेका छन् ।

आफ्नै गाउँमा परिवारसँग बसेर सम्मानजनक आम्दानी गर्न सकिने सम्भावना देखिएपछि उनीहरू उद्यमशीलतातर्फ आकर्षित भएका छन् ।

यसले:

- परिवार विखण्डन कम गरेको छ,
- गाउँमा युवाको उपस्थिति बढाएको छ,
- स्थानीयअर्थतन्त्रलाई बलियो बनाउन मद्दत गरेको छ ।

सहकारीको भूमिका

स्वरोजगार कार्यक्रम सफल हुनुमा सहकारीसंस्थाको भूमिका अत्यन्त महत्वपूर्ण रहेको छ । सहकारीले सदस्य छनोट, ऋण प्रवाह, अनुगमन र परामर्शमा महत्वपूर्ण जिम्मेवारी निर्वाह गरेको छ ।

सहकारीसंस्थामार्फत् सञ्चालन हुँदा:

- ऋण सही व्यक्तिसम्म पुगेको छ,
- रकमको दुरूपयोग कम भएको छ,
- सदस्यहरूमा बचत तथा वित्तीयअनुशासन बढेको छ,
- व्यवसायलाई दिगो बनाउने वातावरण तयार भएको छ ।

नियमित बैठक, अनुभव आदानप्रदान र समूहगत सहकार्यले सदस्यहरूबीच आत्मीयता तथा जिम्मेवारीबोध पनि बढाएको छ ।

ग्रामीण अर्थतन्त्रमा सकारात्मक प्रभाव

स्वरोजगार कार्यक्रमले व्यक्तिगत जीवनमात्र होईन, समग्र गाउँको अर्थतन्त्रमा समेत सकारात्मक प्रभाव पारेको छ ।

पहिले निष्क्रिय रहेको पुँजी अहिले उत्पादनशीलक्षेत्रमा लगानी भएको छ । स्थानीय

उत्पादन र सेवाको माग बढेको छ । गाउँमै रोजगारी सिर्जना भएको छ ।

यसले स्थानीय बजार चलायमान बनाएको, कृषि तथा पशुपालनलाई प्रोत्साहन गरेको, सानाउद्योगलाई टेवा दिएको र ग्रामीण पर्यटन विकासमा योगदान पुऱ्याएको छ ।

साथै गाउँमा "केही गर्न सकिन्छ" भन्ने सकारात्मकसोच पनि विकास भएको छ ।

चुनौतीहरू अझै बाँकी

यद्यपि स्वरोजगार कार्यक्रम प्रभावकारी भएपनि केही चुनौतीहरू अझै छन् । व्यवसायिकतालिमको अभाव, बजार पहुँच, आधुनिक प्रविधिको कमी तथा व्यवसाय विस्तारका लागि थप पुँजीको आवश्यकता धेरैले महशुस गरेका छन् ।

कतिपय अवस्थामा प्राकृतिक विपद्, आर्थिकमन्दी वा पर्यटनक्षेत्रमा आएको गिरावटले व्यवसायमा असर पर्ने गरेको छ ।

त्यसैले व्यवसायिक तालिम, बजार व्यवस्थापन, डिजिटल प्रवर्द्धन र उत्पादन–बिक्री सञ्जाल विस्तारमा थप सहयोग आवश्यक देखिन्छ ।

अबको बाटो....

स्वरोजगार कार्यक्रमबाट लाभान्वित अधिकांश व्यक्तिहरू अब आफ्नो व्यवसाय विस्तार गर्ने योजनामा छन् । कसैले होटललाई होमस्टेमा रूपान्तरण गर्ने सोच बनाएका छन् भने कसैले पशुपालन विस्तार गर्ने तयारी गरिरहेका छन् ।

यदि राज्य, स्थानीयसरकार र वित्तीयसंस्थाहरूले यस्ता कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने हो भने ग्रामीणक्षेत्रमा ठूलो आर्थिक परिवर्तन सम्भव देखिन्छ ।

विशेषगरी युवालाई उद्यमशील बनाउने, महिलालाई आर्थिक रूपमा सक्षम बनाउने र वैदेशिक रोजगारीको विकल्प सिर्जना गर्नमा कोशेढुङ्गा सावित हुने देखिन्छ । यो दृष्टिले यो कार्यक्रम निकै प्रभावकारी देखिएको छ ।

युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोषको लगानीले धेरै नेपालीको जीवनमा आशा, आत्मविश्वास र आर्थिक परिवर्तन ल्याएको छ । सानोलगानीले पनि सही योजना, मेहनत र सहकार्य भए ठूलो परिवर्तन सम्भव हुन्छ भन्ने उदाहरण अमलटारीका स्वरोजगार व्यवसायीहरूले प्रस्तुत गरेका छन् ।

आज उनीहरू केवल आफ्नै परिवारको जीवन सुधारिरहेका छैनन्, गाउँको अर्थतन्त्र चलायमान बनाउने, स्थानीय उत्पादनलाई प्रोत्साहन गर्ने र अन्य युवालाई प्रेरित गर्ने काम पनि गरिरहेका छन् । यस कार्यक्रमले देखाएको छ, यदि युवालाई अवसर, पुँजी र उचित मार्गदर्शन उपलब्ध गराईयो भने उनीहरू विदेशिन बाध्य हुँदैनन्; आफ्नै गाउँमा बसेर पनि सम्मानजनक जीवन निर्माण गर्न सक्छन् ।